ВІДГУК

офіційного опонента доктора медичних наук, професора
Подрігала Леоніда Володимировича на дисертаційну роботу
Яна Хаоцзіня «Вдосконалення технічної підготовки кваліфікованих борців на основі індивідуально-типологічних характеристик», подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність теми дисертації. На сучасному етапі відбувається постійне зростання вимог до рівня техніко-тактичної підготовленості борців. Це викликано цілою низкою чинників, провідні місця серед яких займають інтенсифікація змагальної діяльності, зміни правил змагань, підвищення динамічності сутичок та збільшення варіативності техніко-тактичних дій. Результативність спортсмена сучасної греко-римської боротьби залежить як від його технічного арсеналу, так і від здатності ефективно реалізовувати найбільш доцільні техніко-тактичні дії у змінних умовах сутички, швидко адаптуватися до стилю суперника та приймати оптимальні рішення в умовах дефіциту часу й інформаційної невизначеності.

На сьогодні провідним напрямком розвитку греко-римської боротьби виступає трансформація стилю ведення сутички. Переважання атакуючого стилю відбувається за рахунок підвищення інтенсивності атак, як основної дії спортсмена, динаміки поведінки борця відповідно до змагальної ситуації.

Ще одним важливим напрямком удосконалення підготовки у боротьбі виступає пошук нових оригінальних підходів до диференціації та індивідуалізації підготовки спортсменів на підставі врахування морфологічних, функціональних, психофізіологічних, когнітивних та психологічних характеристик спортсменів.

Наявні літературні джерела остаточно доводять невирішеність проблеми взаємозв’язків індивідуально-типологічних характеристик борців та рівня їх технічної підготовленості, практично відсутній комплексний підхід до вивчення зв’язків та залежностей між сенсомоторними,

когнітивними, нейродинамічними та психологічними характеристиками і показниками технічної майстерності спортсменів. Саме це і обумовило актуальність обраного напрямку наукових досліджень.

Актуальність роботи також доводиться тим, що вона виконана на кафедрі спортивних єдиноборств та силових видів спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України відповідно до Плану науково-дослідної роботи ЗВО на 2021 - 2025 рр. за темою «Науково-методичний супровід тренувальної та змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів у єдиноборствах та силових видах спорту» (номер державної реєстрації 0121U108940).

Роль автора як виконавця теми полягала у проведенні аналізу сучасних науково-методичних підходів до технічної підготовки борців греко-римського стилю; дослідженні структури змагальної діяльності, рівня технічної підготовленості та індивідуально-типологічних характеристик кваліфікованих спортсменів; розробці та експериментальній перевірці ефективності програми вдосконалення технічної підготовленості на основі врахування індивідуально-типологічних характеристик; узагальненні, статистичній обробці та інтерпретації отриманих теоретичних і емпіричних даних.

Достовірність і наукова новизна отриманих результатів. Вірогідність отриманих результатів і висновків забезпечена їх обґрунтуванням, відповідністю обраних методів дослідження меті та завданням дослідження; достатньою тривалістю дослідження, якісним і кількісним аналізом його результатів; використанням репрезентативного обсягу вибірки та доцільним і коректним застосуванням методів математичної статистики під час обробки і аналізу отриманих у дослідженні даних.

Дисертація має суттєву наукову новизну. Автором вперше з теоретико-методичних позицій обґрунтовано і розроблено програму вдосконалення технічної підготовленості кваліфікованих борців греко-римського стилю, побудовану на основі індивідуально-типологічних характеристик спортсменів, яка передбачає диференційований добір засобів і методів тренування залежно від швидкості сенсомоторних реакцій, рівня психічної

стабільності та характеру поведінкових реакцій; визначено структуру взаємозв'язків між показниками технічної підготовленості та комплексом індивідуально-типологічних характеристик кваліфікованих борців греко-римського стилю, що включає сенсомоторно-реактивний, функціонально-координаційний та когнітивно-регуляторний фактори, які обумовлюють ефективність виконання техніко-тактичних дій; сформовано модельні характеристики техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих борців греко-римського стилю з урахуванням сучасних тенденцій змагальної діяльності.

Отримані в роботі результати дозволили доповнити та розширити наукові уявлення про рівень та структуру індивідуально-типологічних характеристик (сенсомоторних, функціональних, когнітивних і психологічних) кваліфікованих борців греко-римського стилю; дані про сучасну структуру та зміст змагальної діяльності у греко-римській боротьбі, зокрема щодо результативності борців, структури техніко-тактичних дій та часових особливостей сутички; уявлення про організацію технічної підготовки кваліфікованих борців греко-римського стилю в межах підготовчого періоду з урахуванням етапної структури, мезо- і мікроциклів та дані щодо ефективності застосування індивідуалізованого підходу до спортивної підготовки кваліфікованих борців греко-римського стилю.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації та доцільність продовження і розвитку відповідних досліджень. Отримані результати мають суттєву практичну значущість та полягають у розробці та науковому обґрунтуванні програми вдосконалення технічної підготовленості кваліфікованих борців греко-римського стилю, яка базується на врахуванні їх індивідуально-типологічних характеристик. Програма ґрунтується на диференційованому підході до добору засобів і методів підготовки залежно від рівня розвитку сенсомоторних реакцій, функціональної рухливості нервових процесів, стресостійкості, когнітивних особливостей та характеру поведінкових реакцій спортсменів. Практичну цінність також мають сформовані модельні характеристики техніко-тактичної підготовленості борців греко-римського стилю, результати аналізу структури

сучасної змагальної діяльності та визначені взаємозв'язки між показниками технічної підготовленості й індивідуально-типологічними характеристиками спортсменів. Практична значущість дисертаційного дослідження також доводиться впровадженням його результатів у практику тренувального процесу ДЮСШ, та в освітній процес кафедри спортивних єдиноборств та силових видів спорту НУФВСУ, що стверджено відповідними актами впровадження.

Якість використаних для дослідження методів, репрезентативність отриманих результатів. Схема виконання роботи передбачала можливість отримання повної й об'єктивної інформації при послідовному виконанні поставлених завдань, причому інформація, отримана на попередніх етапах, стала основою планування наступних етапів дослідження. У роботі використані такі методи, як теоретико-методичний аналіз даних науково-методичної літератури; аналіз змагальної діяльності борців греко-римського стилю; методи оцінки технічної підготовленості спортсменів із використанням експертних оцінок та аналізу виконання техніко-тактичних дій і комбінацій у тренувальних і змагальних умовах; методи визначення індивідуально-типологічних характеристик спортсменів; методи математичної статистики.

Оцінка наукової та літературної якості складу матеріалу і стилю дисертації. Дисертація написана літературною українською мовою, автор добре володіє матеріалом та вільно його викладає. Характер та стиль оформлення дисертації повністю відповідають загальним вимогам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації. Структура викладення дисертаційного матеріалу є традиційною, такою, що є прийнятною для наукових робіт подібного плану. Матеріали дисертації викладені на 226 сторінках друкованого тексту. Вона складається з анотацій, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел налічує 222 найменувань, з яких 106 джерел на латиниці. Матеріали дисертації проілюстровано 23 рисунками та 30 таблицями.

У вступі дисертант обґрунтовує актуальність теми дослідження, показує

її зв’язок із державними науковими програмами, формулює мету та завдання роботи, визначає об’єкт та предмет, розкриває наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, наводить відомості щодо апробації результатів та публікацій, структури роботи.

У першому розділі, що містить аналітичний огляд літератури, автор проводить комплексний аналіз наявних літературних джерел, присвячених теоретико-методичним аспектам технічної підготовки кваліфікованих борців. Автор послідовно розглядає сучасні підходи до технічної підготовки в спортивній боротьбі, питання зв'язку технічної підготовки із ефективністю змагальної діяльності у боротьбі та психофізіологічні чинники, що забезпечують успішність реалізації технічної підготовки у спортивній боротьбі. Проведений аналітичний огляд дозволив авторові ще раз ствердити актуальність і своєчасність обраного напряму досліджень, їх важливість для спортивної науки.

Другий розділ містить відомості щодо програми, матеріалів та методів, використаних під час роботи. Досягнення мети та виконання задач дослідження здійснено за допомогою спеціально розробленої програми, згідно з якою дослідження проведено у три етапи в Національному університеті фізичного виховання і спорту України та у спортивних клубах м. Києва протягом 2023–2026 років.

У третьому розділі автор представляє матеріали щодо рівня технічної підготовленості та індивідуально-типологічних характеристик кваліфікованих борців. У розділі послідовно аналізуються змагальна діяльність та техніко-тактичні дії борців греко-римського стилю, рівень їх технічної підготовленості, індивідуально-типологічні характеристики та визначається зв’язок між цими показниками. Матеріали розділу доводять, що результативність поєдинку значною мірою визначається структурою та ефективністю техніко-тактичних дій. Встановлено, що кваліфіковані борці греко-римського стилю характеризуються достатньо високим рівнем розвитку індивідуально-типологічних характеристик, які створюють сприятливі передумови для ефективного засвоєння та реалізації технічних дій. Доведено, що успішне виконання складних техніко-тактичних дій

особливого забезпечується здатністю до швидкої переробки інформації, когнітивною автономністю та ефективним контролем поведінкових реакцій.

Ключовою частиною роботи є четвертий розділ, у якому наводяться матеріали щодо розробки та експериментальної перевірки програми вдосконалення технічної підготовки кваліфікованих борців. Підґрунтям для розробки програми виступили індивідуально-типологічні характеристики спортсменів. На підставі аналізу сучасної змагальної діяльності сформовані модельні характеристики техніко-тактичної підготовленості борців, які можуть використовуватися як орієнтир для організації тренувального процесу. Розроблена програма розрахована на шість місяців і включає загально-підготовчий, спеціально-підготовчий та контрольний етапи, організовані у вигляді мезо- та мікроциклів із регулюванням обсягу та інтенсивності навантажень. Результати дослідження довели ефективність програми, що виразилося у вираженому покращенні показників якості виконання окремих техніко-тактичних дій, комбінацій та загального рівня технічної підготовленості борців експериментальної групи порівняно з контролем.

Проведений аналіз та узагальнення результатів доводять, що виконання поставлених завдань дозволило автору досягти мети дисертаційної роботи та ще раз стверджують наукову новизну та практичну значущість дисертації.

Висновки, зроблені у роботі, є логічними, відбивають реалізацію поставлених завдань, містять найбільш важливі наукові і практичні результати, одержані в дисертації, та необхідний цифровий матеріал.

Автор має достатню кількість публікацій, що відбивають одержані результати. За результатами дисертації надруковано 8 наукових робіт, з них 4 статті у наукових фахових виданнях України та 4 публікації апробаційного характеру у матеріалах та збірниках конференцій.

Результати дисертації апробовано на 4 наукових та науково-практичних конференціях, в тому числі і з міжнародною участю.

Оцінюючи в цілому позитивно дисертацію **Яна Хаоцзіня**, необхідно у порядку дискусії зупинитися **на зауваженнях**, що виникли під час ознайомлення із роботою, а саме:

- На с.38-39, при аналізі результативності сутичок можна вказувати лише на наявність тенденції до змін, оскільки значущі зміни встановити не вдалося.
- Потрібно вказати, що на малюнках необхідно вказувати величину помилки середньої величини для можливості визначення вірогідності змін або вказувати наявність таких змін у тексті.
- В деяких таблицях не вказані одиниці вимірювання наведених показників, що ускладнює сприйняття.

Також при ознайомленні з дисертацію виникли деякі **питання**, що потребують уточнення, а саме:

1. Які саме матеріали було використано для оцінки технічної підготовленості борців?
2. Для вивчення особливостей змагальної діяльності борців греко-римського стилю учасники були розподілені на 3 групи залежно від маси тіла. Які переваги для аналізу досягнуті завдяки цьому методичному прийому?
3. При розробці програми автор виділяє основні методологічні принципи, на яких вона була побудована. Як було практично реалізовано принцип зворотного зв'язку, оскільки саме цей принцип доводить ефективність функціонування будь-якої системи?
4. У таблиці 4.1 наведено основні групи засобів технічної підготовки борців та їх спрямованість. Важливе місце для успішності в греко-римській боротьбі займає якість захвату. Як само оцінювалась ефективність цього техніко-тактичного прийому?

Однак слід зазначити, що ці зауваження та питання мають дискусійний характер, не знижують актуальності, новизни та практичної значущості дисертаційної роботи та не впливають на її загальну високу позитивну оцінку.

ВИСНОВОК

Дисертація **Яна Хаоцзіня** «Вдосконалення технічної підготовки кваліфікованих борців на основі індивідуально-типологічних характеристик», що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності: 017 Фізична культура і спорт, є самостійною, закінченою

науково-дослідною роботою, що виконана на актуальну тему, має вагоме теоретичне та практичне значення. За актуальністю порушеної проблеми, новизною отриманих результатів та практичним значенням дисертаційна робота **Яна Хаоцзіня** відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України № 759 від 31.05.2019 р.), а її автор **Ян Хаоцзінь** заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Офіційний опонент,
професор кафедри медико-біологічних дисциплін Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Степана Гжицького, доктор медичних наук, професор Леонід ПОДРІГАЛО